

OSTAVINSKI POSTUPAK KAO IZVANPARNIČNI POSTUPAK

Vidović, Vanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in
Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:321528>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

OSTAVINSKI POSTUPAK KAO

IZVANPARNIČNI POSTUPAK

ZAVRŠNI RAD

IZ PREDMETA: OSNOVE GRAĐANSKOG PRAVA II

MENTORICA: Jasmina Mladenović, dipl. iur.

STUDENTICA: Vanja Vidović

Matični broj studenta: 2735

Požega, 2016. godine

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je ostavinski postupak kao izvanparnični postupak. U ovom radu će se prikazati pojam nasljednog prava kroz oporučno i zakonsko nasljeđivanje te tijekom samog ostavinskog postupka. Objasnit će se nadležnost u ostavinskom postupku, te njegov predmet, prethodne radnje, pokretanje postupka i provođenje ostavinske rasprave. Zatim će se analizirati uloga javnog bilježnika u rješavanju nespornih odnosa u provedbi ostavinskog postupka. Na kraju će se objasniti svrha Europske uredbe o nasljeđivanju čime se osiguravaju postupci prekograničnog nasljeđivanja.

Ključne riječi: ostavinski postupak, izvanparnični postupak, javni bilježnik, nasljedno pravo, Europska uredba o nasljeđivanju

Abstract

The subject of this thesis is inheritance procedure as non-contentious procedure. This thesis will show the concept of inheritance rights through legal and testamentary inheritance and the course of the inheritance procedure. It will explain the jurisdiction in inheritance procedure, and the subject matter of the previous action, initiate proceeding and conduct inheritance procedure. Then the role of the public notary in resolving uncontested relations in the implementation of inheritance procedure will be analyzed. In the end, the purpose of the European regulation on succession procedures which provide cross-border inheritance will be explained.

Keywords: inheritance procedure, non-contentious procedure, public notary, inheritance right, European Inheritance Act

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASLJEDNO PRAVO	2
2.1. Osnove nasljeđivanja.....	5
2.1.1. Zakonsko nasljeđivanje	5
2.1.2. Oporučno nasljeđivanje.....	6
3. OSTAVINSKI POSTUPAK	11
3.1. Izvanparnični postupak	11
3.2. Opća pravila ostavinskog postupka.....	13
3.3. Nadležnost za raspravljanje ostavine	15
3.3.1. Stvarna nadležnost.....	16
3.3.2. Mjesna nadležnost	16
3.4. Predmet ostavinskog postupka	16
3.5. Naknadno pronađena imovina.....	17
3.6. Prethodne radnje.....	19
3.6.1. Smrtovnica.	19
3.6.2. Popis ostaviteljeve imovine.....	20
3.6.3. Osiguranje ostavine	20
3.6.4. Predaja oporuke i proglašenje	22
3.7. Pokretanje ostavinskog postupka	23
3.8. Ostavinska rasprava.....	24
4. JAVNI BILJEŽNIK	27
5. EUROPSKA UREDBA O NASLJEĐIVANJU.....	29
6. ZAKLJUČAK	31
7. PRILOG	33
8. POPIS KRATICA	35
9. LITERATURA.....	36

1. UVOD

Ovim završnim radom će se obraditi tema ostavinski postupak kao izvanparnični postupak u kontekstu nasljednog prava. Ostavinski postupak je u objektivnom smislu dio nasljednog prava i jedan je od najčešćih izvanparničnih postupaka. Ostavinski postupak se temelji na Zakonu o nasljeđivanju (ZN) i jamči se Ustavom Republike Hrvatske (RH). Država osigurava svim sudionicima u postupku jednak pravni položaj i zakonima potiče produktivan rad i racionalno izvršavanje postupka.

U prvom dijelu rada analizirati će se pojam nasljednog prava koji je pravni okvir ostavinskog postupka kojim se uređuje sudbina subjektivnih prava i obveza poslije smrti ostavitelja. Nadalje će se analizirati zakonsko i oporučno nasljeđivanje te činjenice kojima se po zakonu nasljeđuje, odnosno nasljedno pravo koje je ostavitelj sam odredio u oporuci.

Zatim slijedi analiza ostavinskog postupka koji je uređen ZN - om, njegova važnost u izvanparničnom postupku, opća pravila na kojima počiva ostavinski postupak i što se utvrđuje ostavinskim postupkom.

Dalje slijedi osvrt na radnje koje se neophodne za pokretanje ostavinskog postupka. Tu su radnje koje prethode samom postupku a obuhvaćaju smrtovnicu, popis ostaviteljeve imovine, osiguranje te predaja oporuke i njeno proglašenje.

Zatim će se analizirati ostavinski postupak u smislu pokretanja i tijeka rasprave. Ostavinski postupak je skup procesnih radnji koji su usmjereni na utvrđivanje i zaštitu nasljednopravnih odnosa koje će se detaljnije analizirati dalje u tekstu.

U nastavku će se objasniti uloga javnog bilježnika u provedbi ostavinske rasprave koji je uređen Zakonom o javnom bilježništvu (ZJB). Javni bilježnici obavljaju posao kao povjerenici koje im je sud povjerio ili druge vlasti.

Na kraju će se objasniti Europska uredba o nasljeđivanju kojom se provodi ostavinski postupak i olakšava prekogranično nasljeđivanje.

2. NASLJEDNO PRAVO

Nasljedno pravo je pravo vlasništva, odnosno instrument prenošenja i očuvanja vlasničkopravnih odnosa. Takvi odnosi se izvode između članovima uže obitelji ostavitelja. Ono što je ostavitelj imao u vlasništvu za života, to se prenosi na jednu ili više osoba. Pravo nasljeđivanja u RH je zajamčeno Ustavom (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 8510, 05/14).

U nasljednom pravu pravni poredak počiva na osnovnim načelima:

- Načelo ravnopravnosti svih fizičkih osoba u nasljeđivanju. U prvom redu se odnosi na ravnopravnost muškaraca i žena u nasljeđivanju, ali se odnosi i na ravnopravnost stranaca s državljanima Republike Hrvatske pod uvjetom uzajamnosti
- Načelo ravnopravnosti bračne i izvanbračne djece te izvanbračnog i bračnog druga
- Načelo zatvorenog broja pravnih osnova nasljeđivanja. Naslijediti se može na dva načina, po zakonu (zakonsko nasljeđivanje) i po oporuci (oporučno nasljeđivanje). Iako je zakonsko nasljeđivanje pravilo, a oporučno iznimka, u građanskom pravu iznimka je jača od pravila. Drugim riječima do zakonskog nasljeđivanja dolazi kada nema oporuke.
- Načelo slobode oporučnog raspolaganja. Ovo načelo nam kazuje da je svatko za slučaj smrti ima pravo odrediti sebi nasljednika ali i pravo da nasljednika ograniči ili optereti u onoj mjeri i na način koji je određen ZN - om.
- Načelo kumulacije pravnih osnova nasljeđivanja. Načelo kumulacije omogućava pravilno rješavanje onda kada u slučajevima ostavitelj nije oporučno raspodijelio cijelu svoju imovinu, nego samo dio. Prema ZN - u, ako je oporučni nasljednik u isto vrijeme i zakonski nasljednik, dobiti će na raspolaganje ono što mu pripada po oporuci i ono što mu pripada po zakonu.
- Načelo kaduciteta. Ako ostavitelj nema kome ostaviti imovinu, takva imovina se zove kadukna ili ošasna imovina. Do takvog slučaja dolazi ako ostavitelj nema oporučnih niti zakonskih nasljednika, ili ako ih ima, a nasljednici su nesposobni da ih naslijede ili zato što su se odrekli nasljedstva. Može se reći da u slučaju postojanja imovine bez nasljednika prihvatljivo rješenje u kojem je pozvana država da izvuče korist. Prihvatanjem načela *fiscus post omnes* (državna blagajna poslije svih) određeno je da ostavina pripada općini odnosno gradu.
- Načelo *ex lege* nasljeđivanja i dobrovoljnost nasljeđivanja. Nasljedno pravo se stječe u trenutku smrti ostavitelja kao odlučujuća pretpostavka. Isto tako ovo načelo govori da nitko

ne mora biti nasljednikom ako to ne želi. Onaj koji se odriče prava na nasljedstvo se uzima kao da ga nikad nije ni stekao.

Da bi došlo do postupka nasljeđivanja potrebni su: smrt ili proglašenje ostavitelja umrlim, nasljednik, ostavina ili temelj nasljeđivanja.

Ostavitelj može biti samo fizička osoba koja se nasljeđuje, a nasljednikom svaka fizička osoba koja je živa u trenutku otvaranja nasljedstva, uključujući i začeto dijete ili pravna osoba, no potonja samo kao oporučni nasljednik. Istim će se smatrati i osoba kojoj su oporukom ostavljeni jedna ili više pojedinačnih stvari i prava. Nasljednik mora biti sposoban naslijediti ostavitelja. Drugim riječima, nasljednik ne smije biti nedostojan, a takvi razlozi se mogu podijeliti u nekoliko grupa. Prvi razlog je ako je nasljednik učinio kakvo kazneno djelo prema ostavitelju, bilo da ga je namjerno usmrtio ili je pokušao usmrtiti. Drugi razlog je povreda zakona zajamčene slobode oporučnog raspolaganja. To bi značilo da je nasljednik silom, prijetnjom ili prevarom naveo ostavitelja da napravi ili opozove oporuku, krivotvori oporuku, odnosno uništio ili sakrio oporuku s namjerom da spriječi ostvarenje ostaviteljeve posljednje volje. Treći razlog se sastoji u tome ako je nasljednik teže povrijedio zakonsku obvezu uzdržavanja ostavitelja. S nedostojnim nasljednikom se postupa kao da je umro prije ostavitelja. Prema tome, u slučaju zakonskog nasljeđivanja nedostojnog nasljednika predstavljaju njegovi živi potomci. Od trenutka otvaranja nasljedstva i sve do donošenja prvostupanjske odluke, nasljednik se može odreći nasljedstva. Ukoliko nasljednik umre prije donošenja odluke, takvo pravo odricanja prelazi na njegove potomke. Nasljednik se može odreći nasljedstva za sebe ili i za svoje potomke, ukoliko potomci nisu punoljetni, ne treba se tražiti odobrenje tijela nadležnog za poslove skrbništva. Izjava o odricanju, ako je pravovaljana poslije se ne može opozvati. Prema tome, nasljednik koji se odrekao nasljedstva smatra se kao da nikada nije postojao. Nakon smrti ostavitelja ne ostaju samo stvari i prava u naslijeđu, već i dugovi koje je imao za života. Ukoliko je ostavitelj imao više nasljednika, oni za dugove odgovaraju solidarno, ali do visine svog nasljednog dijela. Cilj takvog ograničenja je u tome da nasljednik ne bi bio došao u teži položaj od onoga da nije dobio nasljedstvo. Iz takvog pravila se može zaključiti, da nasljednik koji se odrekao nasljedstva ne odgovara za dugove ostavitelja (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Nasuprot nasljedniku postoji zapisovnik, odnosno *legatar*. To je osoba kojeg je ovlastio oporučitelj da od nasljednika zahtjeva neku činidbu, a nasljednik je dužan ispuniti jer mu je pripalo kao naslijeđe. Činidbe koje ispunjava nasljednik najčešće su davanja, ali mogu biti i tražbine. Ukoliko ostavitelj ima više nasljednika, svaki je odgovoran do visine razmjernom svom naslijeđu, izuzev ako se iz oporuke može dokučiti da je ostavitelj htio da nasljednici odgovaraju na drugi način. Zastarni

rok kojim zapisovnik zahtjeva ispunjenje zapisa je tri godine od dana kada je saznao svoje pravo, a najkasnije u roku od pet godina od dana kada je mogao zahtijevati ispunjenje istog. Za razliku od nasljednika, zapisovnik ne odgovara za dugove ostavitelja, osim ako to ostavitelj nije izričito oporukom naredio.

Ostavina je skup prava i obveza kao objekt nasljeđivanja koje nakon smrti fizičke osobe prelaze na nasljednike. Ostavina se pojmovno razlikuje od pojma imovine i to zato što u imovinu ulaze strogo osobna prava, a u ostavinu samo nasljeđiva prava i obveze. Ukoliko navedena prava i obveze nisu dovršene za života ostavitelja u takvom stanju će naslijediti nasljednik s tim da se tijekom ostvarivanja potrebnih činjenica nastavlja prelaskom na nasljednika. Iz ovoga se može reći, da ako prava i obveze promatramo sa pozicije ostavitelja, takva prava i obveze se nazivaju ostavinom. Ukoliko iste promatramo sa pozicije nasljednika, takva prava i obveze nazivamo nasljedstvom. Nakon smrti ostavitelja, a prije donošenja rješenja o nasljedstvu postoje vremenski odvojeni pojmovi vezani za ostavinu. To su pripad nasljedstva odnosno *delacija*, nasljedstvo koje je ostavitelj namijenio nasljedniku i prihvata nasljedstva odnosno *akvizicija*, nasljedstvo koje je prihvaćeno od strane nasljednika. Između ta dva perioda se nalazi ležeća ostavina (*hereditas jacens*) koja ima svojstvo pravne osobe. Razlog tome je što imovina ne može postojati bez subjekta. Iako se u odredbama ZN - a ne priznaje kao institut, no u stvarnom životu ležeća ostavina ipak postoji. U trenutku otvaranja nasljedstva utvrđuje se sveukupna ostavina. Pri tome se misli na to da se treba paziti što sve pripada u ostavinu, odnosno što nije dio ostavine. U odredbama ZN - a se spominje izdvajanje koje obuhvaća pojedine predmete iz ostavine. Izdvajanje dolazi u slučajevima zajedničkih bračnih stečevina koje određuju udjele što pripada svakom zasebno od bračnih drugova i u slučaju izdvajanja u korist potomaka (Klarić & Vedriš, 2009). Ako je ostaviteljev potomak živio u zajednici te je svojim radom i/ili davanjima povećao imovinu, isti ima pravo zahtijevati da se osim onog dijela što mu pripada po nasljedstvu izdvoji i onaj dio u koji je nasljednik uložio. Takvo pravo se stječe u trenutku smrti ostavitelja ali se isti ostvaruje na zahtjev nasljednika. Osim toga postoji izdvajanje kućanskih predmeta (Klarić & Vedriš, 2009), koje navodi da nadživjelom bračnom drugu i potomcima nakon smrti ostavitelja pripadaju kućanski predmeti koji služe za svakodnevne potrebe. Ukoliko takvi predmeti nemaju vrijednost oni se izdvajaju na jednake dijelove kojima ih stječu navedene osobe.

2.1. Osnove nasljeđivanja

Osnove nasljeđivanja su zakon i oporuka. U građanskom pravu „zakonsko nasljeđivanje je pravilo, a oporučno je iznimka“ (Klarić & Vedriš, 2009:718). Do zakonskog nasljeđivanja dolazi kada nakon smrti fizičke osobe nije ostala pravovaljana oporuka, ako su se nasljednici odrekli nasljedstva ili ako su nasljednici nedostojni ili pak nesposobni naslijediti, odnosno ako su nasljednici umrli prije ostavitelja, a ostavitelj nije mijenjao oporuku.

2.1.1. Zakonsko nasljeđivanje

Zakonsko nasljedno pravo, kako navode Klarić i Vedriš (2009:719) „je nasljeđivanje na temelju zakonom predviđenih činjenica kad iz određenih razloga nije moglo doći do oporučnog ili testamentarnog nasljeđivanja“. S obzirom da nasljednici nisu jednako rangirani po pitanju srodstva, kao takve dijelimo na: krvno srodstvo, bračnu vezu, izvanbračnu vezu i posvojenje. Prema tome se može zaključiti da navedeni nasljednici ne mogu naslijediti istodobno niti na jednake dijelove, nego su razvrstani u određene nasljedne redove, time da nasljednici bližeg nasljednog reda isključuju nasljednike daljnjeg nasljednog reda. ZN nije ograničio broj nasljednih redova, ali u praksi često dolazi do zakonskog nasljeđivanja nasljednika I. – III. nasljednog reda, a vrlo rijetko IV. nasljednog reda. Nasljedni redovi su utemeljeni na određenim načelima:

- Načelo srodnika po parentelama grupiranja bi značilo da se sustav temelji isključivo na krvnom srodstvu. Ipak, krvno srodstvo nije jedini temelj nasljeđivanja, jer u nekim nasljednim redovima, najčešće u I. i II. nasljednom redu kumulira s bračnom ili izvanbračnom vezom te posvojenjem. Prva parentela se sastoji od ostaviteljevih potomaka, što znači da je ostavitelj rodonačelnik, odnosno pravi zajednički predak svih potomaka. Druga parentela se sastoji od ostaviteljevih roditelja i njihovih potomaka. To znači da su roditelji ostavitelja rodonačelnici, odnosno zajednički predci svih potomaka. Oni su ujedno i zakonski nasljednici II. nasljednog reda, zajedno sa nadživjelim bračnim ili izvanbračnim drugom. Treću parentelu čine djedovi i bake, po očevoj i majčinoj strani, te njihovi potomci, koji ujedno i isključivo predstavljaju zakonske nasljednike III. nasljednog reda. Četvrtu parentelu čine pradjedovi i prabake ostavitelja i njihovi potomci. Međutim, zakonske nasljednike IV. nasljednog reda predstavljaju samo rodonačelnici, a ne i njihovi potomci, jer u IV. nasljednom redu prestaje pravo predstavljanja (Klarić & Vedriš, 2009).

- Načelo isključivosti (*successio ordinum*) znači da bliži nasljedni red iz nasljednog prava isključuje nasljednike daljnjeg nasljednog reda. Izuzetak je samo kod bračnog ili izvanbračnog druga koji, ako u I. nasljednom redu nema potomaka ili usvojenika, nasljeđuje u II. nasljednom redu zajedno s roditeljima. U I. nasljednom redu bračni ili izvanbračni drug može biti jedini zakonski nasljednik samo u slučaju da su se svi potomci i usvojenici odrekli nasljedstva.
- Načelo predstavljanja (reprezentacije) znači da pretka koji je umro prije ostavitelja predstavlja isključivo njegov živi potomak. Po ovom načelu nasljeđuju se isključivo potomci određenih nasljednika. Potomci mogu naslijediti samo ako predak ne postane nasljednik i to na jednake dijelove. Nasljednici koji naslijede po načelu predstavljanja nasljeđuju po vlastitom pravu (*iure proprio*), a ne po pravu pretka (*alieno iure*). U konkretnom slučaju živi sin i pokojna kći nasljeđuju svaki 1/2 dijela ostavinske imovine. Dio pokojne kćeri nasljeđuju njezini potomci na jednake dijelove, svaki 1/2 dijela njene polovice. U konačnici, živi sin nasljeđuje 2/4 dijela, unuka 1/4 dijela i praunuk 1/4 dijela. Načelo predstavljanja prestaje zaključno s III. nasljednim redom, odnosno u IV. nasljednom redu nasljeđuju isključivo pradjedovi i prabake, ako su još živi (Gabler & Čižmek, 2003)
- Načelom priraštaja (akrescencije) utvrđuju se odnosi između sunasljednika istog stupnja srodstva i kvalitete, ali samo onda ako se u slučaju ispadanja nasljednika ne može primijeniti načelo predstavljanja.
- Načelo prijenosa (transmisije) znači da potomak ili bilo koji drugi nasljednik koji je umro poslije ostavitelja sam postaje nasljednikom (ostaviteljem), a njegov nasljedni dio se prenosi na njegove nasljednike.

2.1.2. Oporučno nasljeđivanje

Oporuka je zasebna osnova nasljeđivanja koja se ostvaruje u poslovima *mortis causa*. Pojam oporuke je, navode Klarić i Vedriš (2009:735), „razredba posljednje volje kojom ostavitelj raspolaže svojom imovinom za slučaj smrti“. Činjenice na kojima se temelji oporuka, su određeni krug osoba kojima je ostavitelj ostavio nasljedstvo. Za razliku od zakonskog nasljeđivanja, oporuka omogućava ostavitelju da izmjeni zakonski nasljedni red. Oporuku može sastaviti fizička osoba, koja je navršila šesnaest godina i sposobna je za rasuđivanje. Prema ZN - u, za sastavljanje oporuke nije bitna poslovna sposobnost. Ukoliko oporučitelj izgubi sposobnost rasuđivanja nakon sastavljanja oporuke, ona ne utječe na njenu

valjanost. Prema tome valjanost oporuke ovisi o sposobnosti oporučitelja da načini oporuku, eventualnih mana volje oporučitelja (materijalno – pravne pretpostavke) i valjanost oblika oporuke (formalno – pravne pretpostavke) (Gabler & Čižmek, 2003).

Primjer pisane oporuke oporučitelja iz Priručnika za praktičnu primjenu ostavinskog postupka (Gabler & Čižmek, 2003:62) bi glasio ovako:

„Ja, N.N., odlučio sam pri punoj svijesti i svojom slobodnom voljom raspoređiti svojom imovinom za slučaj svoje smrti. Od svojih zakonskih nasljednika imam ženu A., dvije kćeri B. i C., te sina D. Kao svoje univerzalne nasljednice imenujem svoje kćeri B. i C., na jednake dijelove, s tim da svojoj ženi A. ostavljam pravo stanovanja u stanu u Jablanskoj ulici 46, koje je inače naše suvlasništvo na jednake dijelove, a s osnove bračne stečevine, iako formalno glasi samo na mene. Svome sinu D. ne ostavljam ništa, nema pravo na nužni dio, jer je u cijelosti namiren, darovanjem mu stana prilikom sklapanja braka u kojem sada živi. To je moja posljednja volja i molim da se u cijelosti poštuje poslije smrti.“

Za oporuku je karakteristično da je ona jednostrani pravni posao. To bi značilo da je dovoljna jednostrana izjava volje koja mora biti jasna i određena. Oporuka se sastavlja riječima osobno, bilo da su pisana ili izgovorena ali nikako ju ne može praviti oporučitelj preko zastupnika ili punomoćnika. Nadalje, oporuku karakterizira strogo formalan posao. Pri tome se misli da je zakon odredio točno određen oblik sastavljanja i ukoliko se ne poštuje, oporuka nije valjana.

Nakon što je oporuka sastavljena, oporučitelju je pročitana od strane javnog bilježnika, oporučitelj izjavljuje da je njegova posljednja volja u cijelosti vjerno zabilježena, te oporuku vlastoručno potpisuje u nazočnosti javnog bilježnika.

Od pravnih poslova koji su karakteristični za oporuku, isto tako je bitan i opoziv. Da bi se oporuka opozvala, zahtjeva se ista sposobnost kao i za pravljenje oporuke. Kako je već navedeno, oporuku sastavlja osoba koja je sposobna da pravi oporuku, a isto tako ima pravo na opoziv oporuke. Oporuka se može opozvati na više načina, to su: uništenje isprave, izjava o opozivu, pravljenje nove oporuke i konkludentne radnje. Do opoziva dolazi kada se ostavitelj predomislio u svezi podjelom imovine. Opoziv može biti u obliku vlastoručne pisane oporuke ili usmenom izjavom pred najmanje dva svjedoka. Konkludentne radnje bi se odnosile na slučaj u kojem ostavitelj imenuje oporučnog nasljednika, a nakon toga postupno otuđuje pojedine dijelove svoje imovine. Prema tome se može zaključiti da nasljednik nakon smrti ostavitelja nema što naslijediti. Oporuka može postati neopoziva, kada nakon njenog sastavljanja osoba koja je bila sposobna da sastavi oporuku, duševno oboli.. Razlog tomu je što ta osoba više nije sposobna rasuđivati i ne može je opozvati nitko drugi.

Važno je napomenuti da se može opozvati i opoziv oporuke.

Prema odredbama ZN - a oporuke se svrstavaju u privatne, javne, redovite i izvanredne. Pod privatnom oporukom smatramo onu koju ostavitelj sastavlja sam, bilo da je vlastoručna (holografska), pisana pred svjedocima (alografska) ili usmena oporuka pred svjedocima. Javna oporuka je ona koja je sastavljena na zahtjev oporučitelja, pred javnim tijelima. Za istu su ovlaštene sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu, javni bilježnik, a u inozemstvu konzularni, odnosno diplomatsko – konzularni predstavnik RH (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Kada se sastavljaju oporuke pred javnim tijelima, odnosno javnim bilježnikom, tada se sastavlja zapisnik o sastavu oporuke i oporuka na istom dokumentu. Primjer zapisnika o sastavu oporuke (Gabler & Čižmek, 2003:67):

“Sastavljen u javnobilježničkom uredu M.Č., iz Daruvara kao ovlaštene osobe za sastav javne oporuke, dana 15.06.2016., u 8.30 sati. Pristupio N.N. iz Daruvara, čiji identitet utvrđen na temelju uvida u osobnu iskaznicu br. 193265884 izdanu od MUP/PU Daruvar, dana 14.04.1999., te traži da javni bilježnik sastavi njegovu oporuku. Prisutni izjavljuju da ne zna čitati, niti pisati. S oporučiteljem pristupili su i svjedoci oporuke 1) A.A. i 2) B.B. (utvrditi identitet), nesrodni s oporučiteljem. Nakon razgovora i uputa danih oporučitelju N.N. u smislu odredaba ZN-a, posebice glede ograničenja u raspolaganju imovinom za slučaj smrti i bračne stečevine, javni bilježnik stekao je uvjerenje da je oporučitelj sposoban za rasuđivanje, te da ni od koga nije prisiljen na sastav oporuke. Prema kazivanju oporučitelja N.N., javni bilježnik M.Č. na ovaj zapisnik sastavlja slijedeću oporuku.“

Na takav zapisnik se nadovezuje oporuka:

„Ja, N.N., odlučio sam pri punoj svijesti i svojom slobodnom voljom raspoložiti svojom imovinom za slučaj svoje smrti. Vlasnik sam dvokatne kuće u Daruvaru, S. Radića 12. Ovu nekretninu ostavljam svojim sinovima R.N. i V.N. na jednake dijelove, s tim da sin R.N. dobije u naravi prvi kat, a sin V.N. drugi kat kuće, kako to već i koriste. Svu preostalu imovinu koja se zatekne u mojem vlasništvu u trenutku moje smrti, ostavljam svojim sinovima, svakom u ½ dijela, osim osobnog automobila marke Fiat, reg. Oznake DA450AU, kojeg ostavljam samo sinu V.N., s obzirom da je automobil kupljen kreditom koji je on otplaćivao. Imam i kćer S., kojoj ništa ne ostavljam u nasljedstvo, niti ima pravo na nužni dio, jer je nedostojna za nasljeđivanje poradi kaznenog djela pokušaja ubojstva na moju štetu i zbog čega je pravomoćno i kazneno osuđena.“

Redovite oporuke se mogu sastavljati u svakoj prilici i kod njih je rok valjanosti neograničen. Pod redovitim oporukama se smatraju: privatne pisane oporuke, javne oporuke i međunarodne oporuke. Kada nastupe izvanredne okolnosti u kojima je nemoguće sastaviti

oporuku u valjanom obliku, tada se radi izvanredna oporuka. Izvanredne okolnosti mogu biti objektivne (rat, požar, poplava i sl.) i subjektivne (bolest, velika udaljenost od naseljenih mjesta i sl.), te je rok valjanosti ograničen. Pod izvanrednim oporukama smatraju se usmene oporuke.

Da su sve navedene radnje dosta i izvršene u smislu ZN - a, oporučitelj i svjedoci potvrđuju svojim potpisom, a javni bilježnik svojim potpisom i javnobilježničkim pečatom na zapisniku.

S obzirom da se oporuka se pravi u prisutnosti svjedoka, kao takva se nalazi među rijetkim pravnim poslovima. Prema ZN - u svjedoci mogu biti punoljetne i poslovno sposobne osobe koje znaju čitati i pisati ako se radi o pisanoj oporuci, odnosno ako se radi o usmenoj, svjedoci ne moraju znati pisati i čitati. Da bi oporuka bila objektivna, svjedok oporuke ne bi smio imati nikakve koristi od iste. Isto vrijedi i za svjedoka usmene oporuke. Prema tome se može zaključiti da su ništetne one odredbe kojima se određuje da osoba koja sastavlja oporuku nešto nasljeđuje, odnosno svjedoci koji su sudjelovali u sastavljanju, njihovi bračni drugovi, potomci, srodnici u pobočnoj lozi do četvrtog stupnja i bračni drugovi tih osoba.

Redoviti sadržaj oporuke je razredba imovine cijele i razmjernog dijela (aliquotni dio) imovine ostavitelja te imenovanje jednog ili više nasljednika. S obzirom da se radi o poslu *mortis causa*, oporukom se raspolaže sa svim pravima kojima je ostavitelj raspolagao za života. Kod oporuke se prvotno mora utvrditi prava volja oporučitelja. Da bi odredba bila valjana, zapis kod takve bi trebala sadržavati dovoljno podataka prema kojima se može utvrditi identitet nasljednika. Takvim određivanjem u oporuci se u isto vrijeme iznasljeđuju oni nasljednici, koji bi, da su ostvarili pravo po zakonu, dobili pravo na nasljedstvo. Jedino se može pobiti oporučna odredba ako je njome povrijeđen nužni dio zakonskog nasljednika.

Sadržaj oporuke može imati i zamjene, kod kojih se razlikuju obična (vulgarna supstitucija) i povjerbena (fideikomisarna supstitucija). Obična zamjena je dopuštena u hrvatskom pravnom sustavu, a ista bi označavala imenovanje zamjenika nasljednika. U svom radu Klarić i Vedriš (2009) navode da ostavitelj određuje nasljednika, koji iz određenih razloga njega neće moći naslijediti, tada će ga naslijediti njegov zamjenik. Zamjenik nasljednika će steći pravo na nasljedstvo ako nasljednik umre prije ostavitelja, ili se odrekne nasljedstva, odnosno ako nasljednik postane nedostojan. Povjerbena zamjena je po našem zakonu zabranjena jer se odnosi na imenovanje nasljednika nasljedniku odnosno zapisovniku. Prema takvoj zamjeni nasljednik nema pravo slobodnoga oporučnog raspolaganja nasljedstvom (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Navedena zamjena se može

potkrijepiti primjerom autora, u kojem „ostavitelj ostavlja nasljedstvo svome sinu, a poslije njegove smrti ga nasljeđuje njegov još nerođeni sin“ (Klarić & Vedriš, 2009:744).

Pri sastavljanju oporuke, oporučitelj može postaviti uvjete i rokove. Uvjeti u oporuci moraju biti izričito mogući i pravno dopušteni. Ukoliko su oni suprotni navedenom, kao takvi se smatraju kao da ne postoje (*pro non scripto*) i ne izazivaju ništetnost oporuke. Oporučitelj može nametnuti neku dužnost osobi kojoj nešto ostavlja, bilo da se radi o nasljedniku ili zapisovniku. Prema čl.48. st.2. ZN - a: „Za nedopuštene i nemoralne naloge uzet će se da ne postoje“. Namet se smatra raskidnim uvjetom, pa nametom opterećeni gubi ono što mu je oporukom bilo namijenjeno.

Oporučitelj može oporukom odrediti osnivanje zaklade. Kao takvu, isti određuje dio ili cijelu ostavinu koja mora imati pravno dopušteni cilj. Zaklada nastaje kada su ispunjene pretpostavke koji zahtijevaju propisi o zakladama.

Po pitanju izvršitelja oporuke, ostavitelj određuje jednu odnosno više fizičkih ili pravnih osoba. Izvršitelj nije primoran prihvatiti dužnost za koju ga je odredio ostavitelj. Ukoliko nije odbila pri otvaranju oporuke odnosno u određenom roku koji sud odredi ako nije prisustvovala proglašenju, smatra se da ju je prihvatila. Dužnost izvršitelja je da oporuka bude izvršena onako kako je ostavitelj naveo u posljednjoj volji. Osobito je vezano za čuvanje ostavine, upravljanje njome, isplatu dugova i zapisa. Izvršitelj ima pravo na naknadu troškova i primjerenu nagradu koja se isplaćuje iz ostavine. Za sve radnje mora položiti dokaz o svome radu, a ukoliko je načinio štetu, odgovarati za istu.

Oporuku može čuvati sam oporučitelj ili fizička osoba kojoj je oporučitelj povjerio na dužnost. Po zakonskoj osnovi, oporuku mogu čuvati i sud, javni bilježnik ili konzularno odnosno diplomatsko – konzularni predstavništvo RH. Navedene osobe kojima je oporučitelj povjerio oporuku na čuvanje, dužne su o svakom primitku i vraćanju obavijestiti Hrvatski upisnik oporuka. Bitno j napomenuti kako predaja oporuke na čuvanje sudu ne mora značiti i valjanost oporuke. Ako oporučitelj zahtjeva da mu se vrati deponirana oporuka ne znači opoziv oporuke.

Nasljeđivanje na osnovi oporuke ima jednu iznimku a odnosi se na nužno nasljedno pravo. Nužni nasljednici imaju pravo na ostavinu bez obzira kako je navedeno u oporuci. Nužni dio osiguran je strogim zakonskim propisima iako je manji od zakonskog nasljednog dijela. U tom dijelu ostavine ostavitelj nema slobodu oporučnog raspolaganja i u tom djelu ostavine zakon je jači temelj nasljeđivanja od oporuke.

3. OSTAVINSKI POSTUPAK

Općim odredbama ZN - a od čl.174 – 191. ostavinski postupak se određuje kao izvanparnični postupak, odnosno kao nesporni postupak u kojem se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku (ZPP), ako ZN - om nije drugačije određeno. Ostavinski postupak u prvom stupnju se provodi pred općinskim sudom odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda. Uređenjem ZN - a koji je stupio na snagu 2003. godine izvršene su bitne izmjene po kojem su proširena ovlaštenja suda u slučaju rješavanja spornih pitanja tijekom ostavinskog postupka, a isto tako je uvedena mogućnost povjeravanja provedbe ostavinskog postupka ili određenih radnji u tom postupku javnim bilježnicima (Crnić et al., 2003).

U ostavinskom postupku primarna zadaća je utvrditi tko su ostaviteljevi nasljednici, odnosno što čini njegovu ostavinu te koja prava u vezi s ostavinom pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama koje ostvaruju neko pravo iz ostavine. Tijela ostavinskog postupka su ostavinski sud i javni bilježnik kojemu je povjereno vođenje ostavinskog postupka. Kako nije predviđena primjena općih pravnih pravila o izvanparničnom postupku koji su utvrđeni u ZVP - u iz 1934., tako su sva pitanja uređena tim pravilima djelomično uređena u ZN - om.

Po službenoj dužnosti sud, a naravno i javni bilježnik tijekom postupka moraju paziti da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana. Najvažnije moraju paziti na zaštitu i ostvarivanje prava maloljetnih osoba, duševno bolesnih osoba, odnosno osoba koje zbog nekih osobnih svojstava i okolnosti nisu sposobne brinuti o svojim pravima i interesima (Crnić et al., 2003).

Zbog karaktera odnosa i prava o kojima se odlučuje u ostavinskom postupku, odnosno o pravima već prije navedenih osoba, javnost u takvom postupku je isključena.

Radi zaštite prava stranaka i osoba koja ostvaruju prava u odnosu na ostavinu tijekom postupka mogu se ostvarivati različite mjere osiguranja tako da se na odgovarajući način mogu primjenjivati i odredbe ovršnog prava (Marasović, 2014).

3.1. Izvanparnični postupak

Čl. 175. ZN – a utvrđeno je da je ostavinski postupak izvanparnični postupak. Izvanparnični postupak (*jurisdictio non contentiosa* – izvanparnična sudbenost) (Anon, 2009)

se definira kao postupak koji se ne rješava parnicom. Takav postupak se naziva još i nespornim, za razliku od parničnog koji je sporan. Izvanparnični postupak je izvanredan put koji pruža pravnu zaštitu u građanskopravnim stvarima. Tu se pravila primjenjuju onda kada to zakon izričito određuje. S obzirom da u praksi postoje različite strukture izvanparničnih postupaka, navedeni pojam u teoriji se određuje negativno: u širem smislu se odnosi na svaki građanskopravni postupak koji nije parnični, a u užem smislu obuhvaća građanskopravne postupke koji nisu parnični. Mnogobrojni izvanparnični postupci u kojima se odlučuje prema kriteriju građanskopravnih stvari se dijele u dvije osnovne skupine, a to su statusni izvanparnični postupak i imovinski izvanparnični postupak, između kojeg pripada i ostavinski postupak.

U izvanparničnim postupcima može sudjelovati samo jedan sudionik ili ih može biti više. Sudionici mogu biti: građani, organi starateljstva, državni odvjetnik, osoba koja nema poslovne sposobnosti, ako je u stanju shvatiti posljedice poduzetih radnji. S obzirom da je takav postupak nesporan, nije opskrbljen jakim procesnim sredstvima. Izvanparnični postupak je fleksibilnije naravi te se odluka može donijeti i bez rasprave, što bi značilo, već prije navedeno, da se postupak može provesti sa samo jednom strankom. Postupak se može provesti i *ex offio*, pa čak i na sam prijedlog suda tako da nema mirovanja postupka. Glavna rasprava, u pravilu, nije propisana, što između ostalog dovodi do bitnog odstupanja od načela usmenosti i neposrednosti. Odluke u izvanparničnom postupku su rješenje, kada se odlučuje o glavnoj stvari i zaključak. U izvanparničnom postupku pravomoćnost djeluje *ergo omnes*, te je odluka donesena u postupku postaje pravomoćna tek ako strankama nije dozvoljen put parnice. Pravni lijekovi su devolutivno – remonstrativne prirode. U izvanparničnom postupku revizija nije dopuštena, ali je dozvoljen zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Kada pravila izvanparničnog prava reguliraju neko pitanje na poseban način, tada se u svim izvanparničnim postupcima supsidijarno primjenjuju odredbe ZPP – a. RH nema Zakon o izvanparničnom postupku, odnosno nema općih pravila koja bi vrijedila za sve posebne izvanparnične postupke, već su u primjeni pravna pravila Zakona o vanparničnom postupku (ZVP) (Maganić, 2006) iz 1934. godine koja se primjenjuju u ograničenom opsegu. To se osobito odnosi na opća pravila ZVP - a koja bi morala biti temelj za sve izvanparnične postupke, ali i ostale zakone koji su primarno materijalnog karaktera koji sadržavaju i postupovne odredbe.

Ostavinski postupak je jedan od najčešćih izvanparničnih postupaka. U ostavinskom postupku se rješavaju imovinsko pravni i drugi odnosi vezani za imovinu, npr. uređenje odnosa među suvlasnicima,, uređenje međa, dioba i sl. Ostavinski postupak u prvom stupnju

provodi javni bilježnik kao povjerenik suda (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). U ostavinskom postupku stranke ne mogu mijenjati nadležnost suda, odnosno javnog bilježnika.

3.2. Opća pravila ostavinskog postupka

Pri provedbi ostavinskog postupka postoje opća pravila ZN - a koja su jedinstvena, a po kojem jednako postupaju ostavinski sud, odnosno sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu i javni bilježnik kao povjerenik suda ukoliko to nije drugačije propisano ZN - om. Kada se drugačije reguliraju materije, a vezane su za odnos ZJB - a i ZN - a, tada bi se trebale primjenjivati odredbe ZN - a kao *lex specialis*. To se odnosi na odredbe koje različito propisuju naplatu nagrade i troškova po kojem su drugačije propisane u ZJB - u te će se pri ostavinskom postupku primjenjivati ZN.

Opća pravila koja su utvrđena za ostavinski postupak bazirana su na posebnim načelima tog postupka (Crnić et al., 2003):

- Pod načelom hitnosti podrazumijeva da je sud dužan paziti tijekom cijelog postupka da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana. Da bi se ostvarila zadaća ovog načela treba pridonijeti ovlaštenje suda i dužnost o popisu imovine ostavitelja, o osiguranju ostavine, o određivanju privremenih mjera osiguranja, zatim o donošenju djelomičnog rješenja o nasljeđivanju i sl. načelo hitnosti vrijedi i za postupak koji obavlja javni bilježnik kao ovlaštenik suda.
- Načelo socijalnosti označava da je sud dužan tijekom ostavinskog postupka paziti da se ostvare i zaštite prava malodobnih osoba, osobe koje su duševno bolesne ili drugih okolnosti zbog kojih osobe nisu u mogućnosti brinuti se o svojim pravima i interesima. Načelo socijalnosti se odnosi i na dužnost suda da se pobrine da nerođenom djetetu bude postavljen skrbnik.
- Isključenje javnosti znači da je u ostavinskom postupku javnost isključena. Načelo isključenja javnosti se ne odnosi u parnicama u povodu ostavinskog postupka, ali će rezultati postupka biti evidentirani u odgovarajućim javnim evidencijama.
- Načelo oficioznosti. Po primitku smrtovnice ostavinski postupak pokreće po službenoj dužnosti. Ali sud ne pokreće u svim slučajevima, već je za to potrebna inicijativa stranke. To znači ako je ostavitelj ostavio samo pokretnine i s njima izjednačena prava, sud će prema podacima koje je dobio na uvid odlučiti rješenjem a da se ne provodi ostavinska rasprava.

Ostavinski postupak će se provesti samo ako zahtjeva jedna od osoba koja je pozvana u nasljedstvo.

- Načelo inkvizitornosti znači da sud tijekom ostavinskog postupka je ovlašten utvrditi i one činjenice i dokaze koje stranke nisu iznijele u postupku ako sud smatra da su važne za odlučivanje u skladu s ZN – om. Ako su činjenice ili dokazi o kojima ovisi odluka o postojanju prava sporni, sud je dužan uputiti stranke na parnicu.
- Odstupanje od načela neposrednost znači da se u ostavinskom postupku odluka može zasnovati i na dokazima koji nisu izvedeni pred sudom koji donosi odluku. Navedeno načelo ne treba shvatiti u smislu da sud prigodom donošenja odluke nije pružio mogućnost strankama da sudjeluju u ostavinskom postupku jer bi bilo protivno s načelom saslušanja stranke. Pravilo zapravo omogućava ostavinskom sudu da, u jednoj razjašnjenjnoj situaciji, uzme u obzir i zapisnike o izvođenju dokaza u nekom drugom predmetu umjesto da taj dokaz sam izvede.

Postupak koji provodi javni bilježnik kao povjerenik suda mora biti identičan postupku koji provodi općinski sud kao ostavinski sud, ali to nije postupak u sudbenoj nadležnosti (Crnić & Končić, 2003).

Na temelju rezultata cjelokupne rasprave ostavinski sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda donose odluku. Isto tako su ovlaštene utvrđivati i činjenice koje nisu iznijele stranke u postupku. Odluka se može donijeti i na temelju dokaza koji nisu bili izneseni pred sudom ili javnim bilježnikom koji donosi odluku.

O radnjama tijekom provedbe postupka se sastavlja zapisnik. Sve manja važne izjave stranaka i obavijesti koje su prikupljene tijekom postupka mogu se staviti kao bilješka u spisumjesto zapisnika. Zapisnik potpisuju sve nazočne stranke, ovlaštena osoba koja ga je sastavila i zapisničar, a bilješku potpisuje samo osoba koja ju je sastavila.

Odluke u postupku se donose u obliku rješenja. Prigovor protiv rješenja, žalba i rješenje drugostupanjskog suda moraju biti obrazloženi. Radi zaštite ustavnog prava na neovisan i nepristran sud, uveden je prigovor, odnosno pravni lijek protiv rješenja koje kao povjerenik suda donio javni bilježnik. Prigovor protiv rješenja koje je donio javni bilježnik dopušten je u roku od 8 dana od dana dostave rješenja strankama. Tako se bez odgode prigovor zajedno sa spisom mora dostaviti nadležnom općinskom sudu o kojem nadalje odlučuje sudac pojedinac. Na temelju ZN - a sudac može odbaciti nepravovremene, nepotpune i nedopuštene prigovore u cijelosti ili djelomično, a rješenje održati na snazi i sam odlučiti o ukinutom dijelu. Protiv rješenja javnog bilježnika koje je ukinuto u cijelosti ili djelomično nije dopuštena samostalna žalba. Rješenje o prigovoru sud će dostaviti strankama i javnom bilježniku (Crnić et al, 2003).

3.3. Nadležnost za raspravljanje ostavine

Nadležnost (*competentia*) je pravo i dužnost postupanja u određenim pravnim stvarima i na određenom teritoriju. Stvarna nadležnost obuhvaća skup poslova koje je uređeno zakonom, a obavlja ih prvostupanjsko tijelo državne uprave u čijem su djelokrugu poslovi opće uprave. Mjesna nadležnost se određuje u stvarima koje se odnose na nekretninu, odnosno prema mjestu gdje se nekretnina nalazi (*forum rei sitae*), zatim prema mjestu sjedišta javnopravnih osoba (*forum sedis*), zatim na stvari koje se odnose vođenje radnje, ako se radi o sjedištu radnje ili prema mjestu gdje se djelatnost obavlja (*forum actus*) i prema prebivalištu stranke (*forum domicili*). Ako se mjesna nadležnost ne može odrediti ni po jednom navedenom kriteriju ona se određuje prema mjestu gdje je nastao povod za vođenje postupka (*forum casus*). Stvarna i mjesna nadležnost se ne mogu mijenjati međusobnim dogovorom javnopravnih tijela, javnopravnih tijela i stranaka ni samih stranaka. Javnopravna tijela su dužna tijekom cijelog postupka paziti na stvarnu i mjesnu nadležnost po službenoj dužnosti. Kada za ostavinski postupak nije nadležan hrvatski sud, tada se za pojedine radnje u postupku, nadležnost hrvatskog suda procjenjuje po istim opisanim odredbama o mjesnoj nadležnosti. Kada ostavinski postupak sadržava elemente inozemnosti, nadležnost hrvatskog suda procjenjuje se prema odredbama Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (NN 55/91, 88/01). Sporazum o promjeni mjesne nadležnosti nije dopušten u ostavinskom postupku. Ako je za postupak nadležan sud u RH, ali se ne može odrediti sud koji je mjesno nadležan za provođenje ostavinskog postupka, tada će na prijedlog stranke Vrhovni sud RH odrediti koji će sud biti konkretno mjesno nadležan za provođenje upravnog postupka (ZPP, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14). Navedena nadležnost se odnosi kada se radi o raspravi pokretne imovine hrvatskog državljanina. Ukoliko je pokretna imovina u posjedu stranog državljanina, a imovina se nalazi na teritoriju RH, tada će biti nadležan hrvatski sud. Prema tome, može se reći da je nadležan onaj sud na čijem se teritoriju nalazi pokretnina.

Kada se radi o raspravi nepokretne imovine tada je nadležan hrvatski sud ako se ona nalazi na teritoriju RH. U ZN - u se navodi da ostavitelj ne mora biti nužno hrvatski državljanin, već i strani državljanin, osoba bez državljanstva, odnosno osoba koja ima status izbjeglice. Pravilo nadležnosti suda vrijedi isto kao i za pokretnu imovinu (Klarić & Vedriš, 2009).

3.3.1. Stvarna nadležnost

U ostavinskom postupku u prvom stupnju stvarno je nadležan općinski sud. Funkcionalna nadležnost općinskog suda je dvojako postavljena. To znači da sud obavlja neke radnje neposredno kao prvostupanjski sud, a neke kao kontrolni sud, odnosno da u određenim slučajevima ovlašten je iznova provesti u cijelosti ili djelomično prvostupanjski postupak. Ostavinski postupak u općinskom sudu provodi sudac pojedinac ili sudski savjetnik, ali odluke donosi sudac. Također isti primaju izjave o odricanju od nasljedstva i izvode dokaze. Sudac odlučuje o prigovoru protiv rješenja koje je donio javni bilježnik kao povjerenik suda i provodi postupak u slučaju ukidanja u cijelosti ili djelomičnog rješenja (Crnić et al., 2003).

3.3.2. Mjesna nadležnost

Za ostavinski postupak je mjesno nadležan sud na čijem je području ostavitelj ima prebivalište prije smrti, odnosno boravište ako nije imao prebivalište u RH. Ako ostavitelj u vrijeme smrti nije imao ni prebivalište niti boravište u RH tada je mjesno nadležan sud na čijem području se nalazi veći dio njegove ostavine u RH. Ukoliko ostavitelj nema ostavine u RH, tada je mjesno nadležan onaj sud gdje je ostavitelj upisan u knjigu državljanina. Zbog preventivnih mjera osiguranja ostavine, pored mjesno nadležnog suda može narediti i sud na čijem je području ostavitelj umro i sud na čijem se području nalazi imovina ostavitelja (Crnić et al., 2003).

Kada ostavinski postupak provodi javni bilježnik kao povjerenik suda, tada predmet ostavinskog postupka njemu dostavlja mjesno nadležni općinski sud. Prema utvrđenom pravilu iz ZJB, ostavinski sud će povjeriti provođenje ostavinskog postupka onim javnim bilježnicima čije je službeno područje na području mjesne nadležnosti. Ukoliko na području suda ima više javnih bilježnika, predmeti postupka se dostavljaju ravnomjerno prema abecednom redu prezimena javnih bilježnika (Crnić et al, 2009).

3.4. Predmet ostavinskog postupka

Prema utvrđenom odredbom čl.17. ZN - u „u ostavinskom postupku se utvrđuje:

- Tko su ostaviteljevi nasljednici, da li su to zakonski odnosno oporučni
- Što čini ostaviteljevu imovinu

- Te koja prava vezano za ostavinu pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama.“

Ostavina se sastoji od svega što je bilo u vlasništvu ostavitelja u trenutku smrti. U ostavinskom postupku se utvrđuje i opseg ostavinske imovine, ali samo ako postoji sporazum svih nasljednika. Ukoliko između nasljednika nastane spor vezano da li neka imovina ulazi u ostavinu, sud prekida ostavinsku raspravu te stranke upućuje na parnicu (Crnić & Končić, 2003). Ostavitelj može oporukom ostaviti i neka prava vezane za ostavinu kao što su: nalog, raspolaganje u dopuštene svrhe, osnivanje zaklade i sl. O takvim pravima će se raspraviti i odlučiti u ostavinskom postupku. Na dalje, u ostavinskom postupku će se utvrditi prava iz ostavine koja pripadaju nužnom nasljedniku te se raspravljati o darovima koji bi se trebali uračunati u zakonski dio zakonskom nasljedniku. Ukoliko bi vrijednost dara i ostavinska imovina bili sporni, po kojem bi nastao spor o činjenicama, sud će uputiti stranke na parnicu (Klarić & Vedriš, 2009).

Kako je već navedeno, u ZN - u ostavinskim postupkom se utvrđuju tko su nasljednici, zapisovnici, ali i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine. Na primjer to mogu biti ostaviteljevi vjerovnici koji postavljaju zahtjev da se ostavina odvoji od imovine nasljednika uz uvjet da učine vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da bez odvajanja ne bi mogli namiriti svoju tražbinu, općina odnosno grad u slučaju ošasne imovine (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Ako je ostavitelj imao davatelja uzdržavanja kao ugovorna stranka o doživotnom uzdržavanju nije stranka u ostavinskom postupku jer ne ostvaruje nikakvo pravo iz ostavine.

3.5. Naknadno pronađena imovina

Naknadno pronađena imovina je ona imovina koja nije obuhvaćena rješenjem o nasljeđivanju. Odnosi se na imovinu bez obzira da li se za nju znalo da imovina postoji, odnosno da li je dio ostavine ili ne. Kada se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronađe imovina koja nije obuhvaćena tim rješenjem, neće se ponovno pokretati postupak. Po nalogu suda, imovina se naknadno raspoređuje novim rješenjem o nasljeđivanju (Turković, 2015).

Rješenje o naknadno pronađenoj imovini ne mijenja rješenje o nasljeđivanju. Kao takvom se dodaju nove podatke o imovini. Saznanje o naknadno pronađenoj imovini smatra se zasebnom činjeničnom i pravnom situacijom koja je uređena čl. 234. ZN - a: „Ako se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju pronađe imovina koja nije obuhvaćena tim

rješenjem, sud neće ponovno provoditi ostavinsku raspravu, nego će ovu imovinu novim rješenjem rasporediti na temelju prije donesenog rješenja o nasljeđivanju, osim ako se neki od nasljednika odrekao nasljedstva ili svoj nasljedni dio ustupio sunasljedniku.“

U skladu sa ZN – om, sud povjerava javnom bilježniku provođenje postupka i za naknadno pronađenu imovinu. Tako da se sudovi rasterećuju povjeravanjem poslova javnim bilježnicima. Može se zaključiti da se postiže brže ostvarivanje prava stranaka u ostavinskom postupku.

Primjer rješenja o nasljeđivanju naknadno pronađene imovine (Gabler & Čižmek, 2003):

„Javni bilježnik M.Č., kao sudski povjerenik Općinskog suda u Daruvaru, u ostavinskom predmetu iza pok. Ž.P. iz Daruvara, Tuđmanov trg br. 2, rođ. 21.10.1967.g., a umrle 17.03.2012.g. u Daruvaru, drž. RH.,

riješio je:

I.– NAKNADNO PRONAĐENA IMOVINA iz pok. Ž.P. iz Daruvara, Tuđmanov trg br.2 i to:

NEKRETNINE

– izvanknjižno vlasništvo garaže br.5, u okviru stambene zgrade u Daruvaru, Tuđmanov trg br.2, a prema kupoprodajnom ugovoru sklopljenom između A.A. kao prodavatelja i Ž.P. kao kupca od 23.01.2009. god. – u cijelosti.

POKRETNINE

– potraživanje prema AZ, obveznom mirovinskom fondu, s naslova uplata u mirovinske fondove, počevši od 01. Srpnja 2002., u neutvrđenom sladu, korisnički broj 390600127;

– novčano potraživanje prema Ministarstvu financija RH, Porezna uprava Daruvar, u iznosu od 9.235,08 kn., s naslova povrata preplaćenog poreza, prema privremenom poreznom rješenju, Klasa: UP/I-410-23/2002-02/25003, Ur. br. 513-07-06/2002-02 izdanom po Ministarstvu RH, Poreznoj upravi, Područnom uredu Daruvar, Ispostava Bjelovar.

II. – Na temelju pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju javnog bilježnika M.Č., kao sudskog povjerenika Općinskog suda u Daruvaru, broj O-215568/03, OS-521124/03 od 20.05.2012. g.

raspoređuje se:

D.P., sinu J. iz Daruvara, P. Preradovića 77, bratu ostaviteljice – u cijelosti.

III. – AZ fond, izvršit će uplatu nasljedniku, a po pravomoćnosti ovog rješenja.

IV. – Ministarstvo financija RH, izvršit će isplatu novčanog potraživanja nasljedniku, nakon pravomoćnosti ovog rješenja i nakon što isti pruži dokaz o plaćenom porezu na nasljedstvo.

Obrazloženje

Naknadno pronađena imovina iz pok. Ž.P., navedena u izreci, uručena je njezinom nasljedniku, a na osnovi pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju javnog bilježnika M.Č. iz Daruvara, kao sudskog povjerenika Općinskog suda u Daruvaru, O-215568/03, OS-521124/03 od 20.05.2012. god.

Slijedom izloženog valjalo je riješiti kao u izreci.

NAPUTAK O PRAVNOM LIJEKU:

Protiv ovog rješenja nezadovoljna stranka ima pravo na prigovor u roku od 8 dana. (čl.185. ZN)“

3.6. Prethodne radnje

Prema odredbama ZN - a, prethodne radnje predstavljaju mjere koje je potrebno ili moguće poduzeti prije pokretanja ostavinskog postupka. U slučaju da je postupak pokrenut, treba svakako poduzeti navedene mjere. Cilj prethodnih radnji je omogućiti utvrđivanje svih činjenica koje su potrebne za donošenje odluka u ostavinskom postupku, ali i zaštitu ostavinske imovine kao i prava nasljednika i svih sudionika u postupku. Ako se mjere poduzimaju i provode prije pokretanja ostavinskog postupka tada javni bilježnik ne bi mogao provoditi te radnje, ukoliko mu sud ne odredi povjeravanje provođenja postupka i konkretne radnje posebnom odlukom. To se događa u hitnim slučajevima kada sud javnom bilježniku povjeri popis ostaviteljeve imovine. Prethodne radnje kojim je ZN propisao su: sastav smrtovnice, popis ostavinske imovine, osiguranje ostavine i predaja oporuke i proglašenje.

3.6.1. Smrtovnica

Matičar nadležan za upis činjenice smrti u maticu umrlih sastavlja smrtovnicu. Isti je dostavlja sudu ili predaje osobi po čijem je zahtjevu sastavio. Prema ZN - u, dana je mogućnost matičaru da smrtovnicu može predati i osobi na čiji ju je zahtjev sastavio, što time omogućava brže dostavljanje smrtovnice sudu i pokretanje ostavinskog postupka. Ukoliko sud zaprimi nepotpunu smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, u tijeku ostavinske rasprave će na zapisnik utvrditi sve podatke koje treba smrtovnica sadržavati. Smrtovnica ima dokaznu snagu javne isprave samo vezane uz podatke koji su preuzeti iz matice umrlih.

Sadržaj smrtovnice detaljno je opisan u čl.193. ZN - a. U sadržaj ulaze prezime i ime ostavitelja, po mogućnosti osobni identifikacijski broj i jedinstveni matični broj, ime jednog od njegovih roditelja, zanimanje ostavitelja, datum rođenja i državljanstvo, a za ostavitelja koji je bio u braku i prezime koje je imao prije sklapanja braka. Također se navodi datum, mjesto i ako je moguće vrijeme smrti, te mjesto u kojem je ostavitelj imao prebivalište ili boravište. Uvođenjem podataka o osobnom identifikacijskom broju i jedinstvenom matičnom broju je bilo ciljano osigurati nesporno utvrđivanje istovjetnosti ostavitelja i točnu provedbu ostavinskog rješenja u javne knjige i registre.

3.6.2. Popis ostaviteljeve imovine

Na zahtjev stranaka ili vjerovnika, odnosno kada sud smatra radi zaštite prava stranaka, sastavlja se popis ostaviteljeve imovine, ukoliko postoji pretpostavka tada se popis se naređuje po službenoj dužnosti (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). U hitnim slučajevima popis obavljaju i policijski službenici s time da zapisnik dostavljaju matičaru. Kao prethodnu radnju popis mogu obaviti sudski službenik, javni bilježnik kojeg odredi sudac ili sudski savjetnik (Crnić et al, 2003). Kod samog čina popisa moraju najmanje dvije punoljetne osobe, sudski vještak odnosno svaka zainteresirana osoba. Sastav popisa su sve pokretne i nepokretne stvari koje su bile u posjedu u času smrti ostavitelja. Također su obuhvaćene i ostaviteljeve tražbine, dugovi, kao i neplaćena javna davanja poput poreza, doprinosa i dr. Popisom može biti i evidentirana imovina koja je u času smrti ostavitelja bila u neposrednom posjedu, a koja se izdvaja iz ostavine. Također se popisuje i sve drugo što je pripadalo ostavitelju, a nalazilo se kod druge osobe.

3.6.3. Osiguranje ostavine

Prema zakonskim odredbama mjere osiguranja ostavine su predaja stvari na čuvanje, postavljanje privremenog skrbnika ostavine, pečaćenje ostavine te privremene mjere osiguranja stvari i prava iz ostavine.

Radi zaštite prava nasljednika i ostavinske imovine provodi se predaja na čuvanje ostavinske imovine. Takva mjera se provodi u iznimnim, odnosno hitnim slučajevima koja se može odrediti u slučaju kada ni jedan od nazočnih nasljednika nije sposoban upravljati ostavinom ili dijelom ostavine, a nema zakonskog zastupnika ili kada su nasljednici nepoznati odnosno odsutni ili ako postoje druge okolnosti koje nalažu oprez (Anon, 2015). Navedene

mjere ne mora odrediti samo ostavinski sud već i neki drugi sud. Potrebne radnje za predaju na čuvanje provodi javni bilježnik na temelju službenog zahtjeva ovlaštene osobe, ali isti postupak mogu provesti i policijski službenik, odnosno osoba koja uređuje u ime vlasti. Stvari se predaju na čuvanje pouzdanoj osobi, a gotov novac, vrijednosni papiri, dragocjenosti, štedne knjižice i druge stvari se predaju samo sudu ili javnom bilježniku. Sud odnosno javni bilježnik su dužni izdati potvrdu o primitku stvari od osobe kojoj su stvari bile predane na čuvanje. U slučaju poduzetih mjera, policijski službenik ili druga ovlaštena osoba su dužni obavijestiti mjesno nadležni sud, koji je ovlašten tu mjeru ili ukinuti ili izmijeniti. Ukoliko mjesno nadležni sud nije ostavinske naravi, isti je dužan obavijestiti ostavinski sud. Ako je u ostavinskom postupku sudjelovao javni bilježnik, tada je i on dužan obavijestiti ostavinski sud (Crnić et al, 2003).

Ostavinski sud može odrediti privremenog skrbnika. Privremeni skrbnik se postavlja kada su nasljednici nepoznati ili imaju nepoznato boravište, odnosno nedostupni su. Privremeni skrbnik je skrbnik ostavine kao cjeline i svih nasljednika. Ovlašten je da tuži i da bude tužen, da naplaćuje tražbine, isplaćuje dugove i da zastupa nasljednike. Rješenjem se odlučuje o postavljanju privremenog skrbnika, a po potrebi se mogu urediti i posebna prava i dužnosti skrbnika (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Žalba protiv navedenog rješenja ne odgađa njegovu provedbu. Privremeni skrbnik se može postaviti i tijekom ostavinskog postupka, a takvo rješenje može donijeti javni bilježnik kao povjerenik suda. Isti je ovlašten da kao i sudac pojedinac i sudski savjetnik općinskog suda može poduzimati radnje i donositi sve odluke osim onih koje su drugačije propisane ZN - om. Takvi razlozi su nemogućnost javnog bilježnika da zbog bolesti ili kojeg drugog razloga obavlja posao, da je očito zanemarivanje zakonskih obveza od strane javnog bilježnika ili drugi važni razlozi prema procjeni suda (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Protiv rješenja koje je donio javni bilježnik kao povjerenik suda, dopušten je prigovor. To se odnosi na svako rješenje kojega je u sudskom ostavinskom postupku donio javni bilježnik. U slučaju kada je pri postavljanju privremenog skrbnika uložena žalba, odnosno prigovor, ne odgađa se provedba rješenja. Ulaganjem prigovora na odluku koju je donio javni bilježnik u bilo kojoj fazi ostavinskog postupka, prestaje nesporni karakter postupka, a o spornim činjenicama na dalje će odlučivati sud.

Pečaćenje je jedna od mjera kojim se zaštićuje imovina i prava nasljednika. Stvari iz ostavine se nalaze u prostorijama koje će se zapečatiti i odrediti će se osoba koja će bez odgađanja prijaviti svako oštećenje nadležnoj policijskoj upravi i sudu koji je odredio pečaćenje. Pečaćenje može odrediti i sud koji nije ostavinske naravi ali skidanje pečata može

dati samo ostavinski sud ili javni bilježnik kao povjerenik suda. Praktična primjena pečaćenja je u tome što se skidanje pečate može obaviti tek kada su u ostavinskom postupku poznate sve potrebne činjenice vezane za ostavinsku imovinu i nasljednike (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15). Privremene mjere se provode u cilju da se ne promijeni postojeće stanje, odnosno radi sprečavanja nasilja ili sprečavanje nenadoknadle štete. Takva mjera propisana je Ovršnim zakonom čijim odredbama su propisane dvije kategorije privremenih mjera, a to su: privremene mjere radi osiguranja novčane tražbine i privremene mjere radi osiguranja nenovčane tražbine (NN 55/91, 88/01). Da bi se osigurale određene tražbine može se odrediti svaka mjera kojom se postiže cilj takvog osiguranja.

3.6.4. Predaja oporuke i proglašenje

Prije nego ostavinski sud zaprimi obavijest kojim se dokazuje da je osoba umrla, bilo da se radi o smrtovnici, izvratku iz matice umrlih ili s njima izjednačenu ispravu, svi koji posjeduju ispravu za koju se smatra da je oporuka umrle osobe, dužni su dostaviti u najbliži općinski sud. Po tom pitanju ne mora biti ostavinski sud. Svaka oporuka se proglašava bez obzira na valjanost. S obzirom da ostavinski sud još nije pokrenut, obavijesti i oporuka se ne mogu predati javnom bilježniku jer on tada još nije povjerenik suda. Kada netko dostavi obavijest a postupak je već pokrenut tada javni bilježnik kao povjerenik suda može obavljati radnje koje su uređene odredbama o predaji oporuke i proglašenju.

Postoje situacije koje su regulirane odredbama ZN - a, a u kojima se navodi da je oporučitelj u mogućnosti usmeno navesti svoju posljednju volju. Po tome su svjedoci dužni bez odgode napisati sadržaj posljednje volje oporučitelja te predati sudu ili javnom bilježniku na čuvanje navodeći kada, gdje i u kojim prilikama je oporučitelj očitovao svoju posljednju volju (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15).

Uoči pokretanja ostavinskog postupka, ostavinski sud ili javni bilježnik dužni su zatražiti sve podatke iz Hrvatskog upisnika oporuka o mogućim oporukama umrle osobe koja su im povjerena na čuvanje. Ukoliko Hrvatski upisnik oporuka ne dostavi podatke o mogućoj oporuci umrle osobe, smatra se, da se oporuka nalazi kod suda, koji ne mora biti ostavinski te se dostavlja javnom bilježniku. U ostavinskom spisu koji se dostavlja javnom bilježniku, dostavlja se i zapisnik o proglašenju oporuke i preslika oporuke. Proglašenje oporuke se postupa prema odredbama ZN, čl. 204. st. 3. i 4.: „Otvaranje i čitanje oporuke obaviti će se u nazočnosti dviju osoba, koje mogu biti i nasljednici.“, „proglašenju oporuke mogu biti

nazočni nasljednici, zapisovnici i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine i tražiti prijepis oporuke.“

O proglašenju svake oporuke se sastavlja zapisnik koji sadržava koliko je oporuka nađeno, datum i gdje su pronadene, tko ih je predao sudu ili sastavljaču smrtovnice, nazočni svjedoci, te da li je oporuka otvorena ili zatvorena i kakvim je pečatom bila zapečaćena. Navedeni zapisnik potpisuje sudac ili sudski savjetnik, zapisničar, svjedoci otvaranja i proglašenja oporuke. Ako je radnju obavio javni bilježnik, tada isti potpisuje zapisnik. Na proglašenu oporuku se stavlja potvrda o proglašenju uz navedeni datum, te broj i datum pronadenih i proglašenih oporuka ako postoje. Po završenom ročištu, na proglašenu oporuku stavlja se klauzula proglašenja oporuke (Gabler & Čižmek, 2003) koja glasi:

„Ova oporuka proglašena je u smislu odredaba čl. 204. i 205. ZN - a na zapisniku od 421/2002.“

Pri otvaranju i proglašenju oporuke moraju biti nazočna barem dva svjedoka od kojih mogu biti i nasljednici.

Ukoliko je oporuka otvorena i proglašena pred općinskim sudom prije pokretanja ostavinskog postupka, tada će se zapisnik zajedno sa preslikama ili ispravama o oporuci dostaviti ostavinskom sudu. Navedeni zapisnik je dio ostavinskog postupka te se zajedno sa odlukom o povjeravanju provedbe postupka dostavlja javnom bilježniku, koji će pokrenuti ostavinski postupak.

U Hrvatski upisnik oporuka se dostavlja obavijest o svakoj proglašenoj oporuci, koju dostavlja ili sud ili javni bilježnik kao povjerenik suda bez odgode tijekom ostavinskog postupka.

3.7. Pokretanje ostavinskog postupka

Ostavinski postupak se pokreće po službenoj dužnosti. Postupak se pokreće u trenutku kad sud zaprimi smrtovnicu, izvadak iz matice umrlih ili sličnu istovjetnu ispravu. Nakon što je ostavinski sud formirao spis isti ga dostavlja javnom bilježniku kao povjereniku suda. Ostavinski sud povjerava provedbu ostavinskog postupka javnom bilježniku, u pravilu kada utvrdi da je mjesno i stvarno nadležan za provedbu istog. Ukoliko javni bilježnik nije mjesno nadležan, tada će se predmet dostaviti nadležnom sudu. U slučaju kada bi za postupak bilo nadležno inozemno tijelo, tada ga ostavinski sud rješenjem oglašava nenadležnim i obustavlja postupak. Ako sud propusti utvrditi svoju nadležnost prije povjeravanja postupka javnom

bilježniku, isti vraća spis uz obrazloženje razloga, a sud će naknadno utvrditi svoju nadležnost (ZN, NN 48/03, 163/03, 35/127/13, 33/15).

Ostavinski sud donosi odluku o provedbi ostavinskog postupka u formi rješenja koje ne mora biti posebno obrazloženo, ali protiv kojeg nije dopuštena žalba. U odluci se navodi što će javni bilježnik kao povjerenik suda konkretno napraviti pri postupanju ostavinskog postupka. U nadležnosti javnog bilježnika je provedba ostavinske rasprave, zapisivanje rješenja, stavljanje potvrde pravomoćnosti i vraćanje spisa sudu. Po tome se može zaključiti da javni bilježnik kao povjerenik suda provodi postupak i poduzima radnje isto kao i ostavinski sud, ako Zakonom o nasljeđivanju nije drugačije određeno.

U fazi pokretanja postupka je moguće odrediti mjere osiguranja ostavine. To su iste mjere koje se određuju i prije pokretanja postupka, odnosno prethodne radnje (predaja na čuvanje, privremene mjere, postavljanje skrbnika) koje su prethodno navedene.

Ukoliko je ostavitelj ostavio oporuku i time postavio izvršitelja oporuke, činjenica će se priopćiti istom i pozvati ga da li se prima te dužnosti. Iako je pravilo da nasljednik može biti samo osoba koja je živa u trenutku otvaranja nasljedstva, u čl.214. ZN - a je propisana iznimka: „ Ako se očekuje rođenje djeteta koje bi bilo pozvano na nasljedstvo, ostavinski će sud o tome obavijestiti tijelo nadležno za poslove skrbništva. Ako tijelo nadležno za poslove skrbništva drukčije ne odredi, o pravima još nerođenog djeteta brinut će se jedan od njegovih roditelja“

Ako se ustvrdi prema podacima koji su bili na raspolaganju da umrli nije ostavio nikakvu ostavinu, rješenjem će se odlučiti da se ne provodi ostavinska rasprava.

3.8. Ostavinska rasprava

Kao povjerenik suda, javni bilježnik će provoditi radnje i donositi odluke u ostavinskom postupku koje su propisane ZN – om. Nakon dostave spisa sa smrtovnicom, javni bilježnik određuje ročište i otprema pozive strankama. Poziv sadrži obavijesti o pokretanju postupka i poziva ih da dostave pisane oporuke ili izjavu o usmenoj oporuci, ukoliko nije predana, te svjedoke usmene oporuke. U pozivu se također upozoravaju stranke da mogu dati izjavu o odricanju od nasljedstva sve do donošenja rješenja o nasljeđivanju. Ako je ostavitelj ostavio oporuku ili postavio izvršitelja oporuke, o pokretanju postupka se obavještavaju svi oporučni i zakonski nasljednici kao i izvršitelj oporuke.

Ukoliko se ne zna da li ima nasljednika ili ako je nasljedniku postavljen privremeni zastupnik, tada će se objaviti oglas u Narodnim novinama (NN) da se prijave sudu u roku od

šest mjeseci od dana objave oglasa. Razlozi su utemeljeni u odredbama čl. 84. st. 1. toč. 4. i 5. ZPP – a: „ako je boravište nepoznato, a tuženik nema opunomoćenika“ i „ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti“.

O ročištu se vodi zapisnik koji sadržava sve činjenice koje su bitne za donošenje odluke (prilog). Izuzetno one koje su vezane o pravu na nasljedstvo, veličini nasljednog dijela i pravu na zapise. Osobe koje su bile pozvane, a nisu nazočile ročištu odlučuje se prema raspoloživim podacima.

Nasljednik može dati nasljedničku izjavu kojom prihvaća ili se odriče prava na nasljedstvo (prilog). Izjavu koju nasljednik dajem putem punomoćnika, potpis na punomoći mora biti ovjeren. Osoba koja nije dala nasljedničku izjavu o odricanju od nasljedstva, smatra se da želi biti nasljednikom. Izjava o prihvaćanju ili odricanju od nasljedstva ne može biti opozvana. Kod izjave o odricanju, nasljednik se može odreći nasljedstva samo u svoje ime ili u svoje ime i u ime potomaka. Sadržaj izjave o odricanju propisan je u ZN - u čl. 133. st.3: „odricanje u korist određenog nasljednika ne smatra se odricanje od nasljedstva, nego izjavom o ustupu svog nasljednog dijela.“

Izjave o prihvatu ili o odricanju nasljedstva moraju biti u pisanoj obliku, a potpis ovjeren, a mogu se dati i izvan ročišta. Tijekom postupka javni bilježnik kao povjerenik suda prikuplja sve podatke i izjave o nasljednicima i ostavinskoj imovini. Na temelju toga može:

- U situaciji kada među strankama nastanu sporne činjenice vezano za naslijeđe, javni bilježnik prekida postupak i upućuje stranke na parnicu. S obzirom da javni bilježnik nije ovlašten donositi rješenja prema odredbama st.4, čl. 222., st.2., čl.223. i st.2. čl.224. ZN - a, vratit će izvornik spisa sudu. Prijepis spisa što obuhvaća sve zapisnike i isprave, javni bilježnik će čuvati odvojeno u svojoj arhivi.
- Ukoliko postupak bude pozitivan, na temelju rezultata donosi rješenje o nasljeđivanju. Po okončanju postupka, javni bilježnik rješenje o nasljeđivanju dostavlja sudu. Nakon postupka pravomoćnosti isto rješenje dostavlja zemljišnoknjižnom odjelu suda, poreznoj upravi, banci, odnosno onim tijelima ovisno o sastavu ostavine.
- U slučaju kada je postupak djelomično nesporan, javni bilježnik donosi djelomično rješenje o nasljeđivanju. Ako se u nastavku postupka utvrde sporne činjenice sa ostatkom ostavine, javni bilježnik će donijeti rješenje o nasljeđivanju. U protivnom, javni bilježnik će vratiti spise sudu i odluku koje upućuju stranke na parnicu.

Protiv rješenja dopušten je prigovor u roku od 8 dana od dostave rješenja strankama. Javni bilježnik će prigovor zajedno sa spisom dostaviti nadležnom sudu, koji odlučuje o prigovoru.

U rješenje je važno unijeti sve sporazume o nasljedstvu i podijeli nasljedstva. Ukoliko provedba ne bude bila moguća, zaključuje se da javni bilježnik nije u cijelosti ispunio nalog suda o povjeravanju ostavinskog postupka.

4. JAVNI BILJEŽNIK

Javni bilježnik kao povjerenik suda, u ostavinskom postupku obavlja radnje i donosi odluke kao da je iste donio sud, ukoliko ZN - om nije drugačije propisano. Javni bilježnik je mjesno nadležan prema mjestu prebivališta, potom boravišta ostavitelja, bez obzira gdje se nalazi ostavinska imovina. Nadležnost javnog bilježnika se odnosi na nepokretnu imovinu, dok se pokretna imovina može nalaziti i u stranoj zemlji. U praksi to znači da će javni bilježnik provoditi cijeli ostavinski postupak (kada ništa nije sporno) zaključno s donošenjem rješenja o nasljeđivanju o postupka po pravomoćnosti (Klarić & Vedriš, 2003:149).

Primjer rješenja o mjesnoj nadležnosti (Gabler & Čižmek, 2003):

„Javni bilježnik M.Č. iz Daruvara, kao sudski povjerenik Općinskog suda u Daruvaru, u ostavinskom predmetu D.I., iz Daruvara, L. Ružičke 27,

riješio je:

- I. Općinski sud u Daruvaru oglašavam mjesno nadležnim za odlučivanje u ovom ostavinskom predmetu.
- II. Po pravomoćnosti ovog rješenja spis će se ustupiti mjesno nadležnom Općinskom sudu u Daruvaru.“

Javni bilježnik ne može odbiti povjereni posao. Ako postoje određeni razlozi zbog kojih ne bi mogao obavljati provođenje ostavinskog postupka tada sud može oduzeti provođenje postupka. S obzirom da ZJB nema kriterij po kojima sud odlučuje, o tome će odlučiti po slobodnoj ocjeni i okolnostima pojedinog slučaja. Protiv odluke suda nije dopuštena žalba. Kada sud javnom bilježniku povjeri provedbu ostavinskog postupka pri tom određuje i rok u kojem javni bilježnik mora obaviti posao. Ako iz određenih razloga nije u mogućnosti provesti postupak u određenom roku, javni bilježnik dostavlja izvješće sudu. U izvješću moraju biti obrazloženi razlozi nemogućnosti obavljanja posla, u protivnom sud oduzima predmet javnom bilježniku.

Javni bilježnik dostavlja strankama pozive i isprave. Na ročište za ostavinsku raspravu, nasljednici se pozivaju na dva načina. Kada su nasljednici poznati, tada se pozivaju pojedinačno po općim pravilima o tzv. običnoj dostavi, a kada nasljednici nisu poznati ili kada njihovo boravište nije poznato ili se nalaze u inozemstvu, tada se pozivaju putem javnog oglasa (Crnić et al, 2003). Tijekom provedbe postupka koje mu je sud povjerio ima mogućnost tražiti podatke i isprave koji su mu potrebni bez troškova državnih pristojbi. U ostavinskim postupcima u pravilu nema oslobođenja od plaćanja troškova ostavinskog postupka kod javnog bilježnika. Naime, stječe se imovina, a raspon cijena je formiran na

način da je stupnjevano prema vrijednosti ostavine. Na ročištu na kojem se utvrđuje vrijednost ostavine mora se točno utvrditi o kojoj se vrijednost radi jer o tome ovisi i cijena javnobilježničke nagrade. Određivanje troškova i nagrade javnog bilježnika određuju se za sve radnje u pojedinom postupku. Vrijednost ostavinske mase se utvrđuje prema njezinoj vrijednosti u trenutku otvaranja nasljedstva s nasljednicima. Realnu vrijednost ostavinske mase je teško dobiti, jer nasljednici ili ne znaju ili ne žele reći realnu cijenu, pa je najčešće umanjuju. Tako u praksi najčešće sud određuje neke opće kriterije i „ustaljene“ standarde po kojima određuje vrijednost. Od plaćanja pristojbi su oslobođeni RH i tijela državne vlasti, osobe i tijela koja obavljaju javnu ovlast, invalidi Domovinskog rata, supružnici, djeca i roditelji poginulih, nestalih i zatočenih u Domovinskom ratu, prognanici, izbjeglice i povratnici, korisnici socijalne skrbi, humanitarne organizacije i organizacije koje se bave zaštitom invalida i obitelji poginulih (Gabler & Čižmek, 2003).

Nadzor nad radom javnog bilježnika obavlja onaj sud koji mu je povjerio posao. Osim suda, nadzor nad radom imaju ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i Hrvatska javnobilježnička komora.

Povjeravanjem poslova javnim bilježnicima sudovi su oslobođeni od rješavanja nespornih postupaka. Djelokrug javnog bilježnika su sastavljanje javnih oporuka, sklapanje nasljedno pravnih ugovora, provedba ostavinske rasprave i drugih poslova povjerenih od strane suda.

5. EUROPSKA UREDBA O NASLJEĐIVANJU

Komisija Europske unije je izradila prijedlog Uredbe kojom bi se provodilo nasljedno pravo i postupak u stvarima vezanim za nasljeđivanje. Takvom uredbom se predvidjelo uvođenje obvezujuće potvrde o nasljeđivanju za sve države članice. Kao i kod ostavinskog postupka u našem pravu, zahtjev za izdavanje Europske potvrde mogu podnijeti nasljednici, zapisovnici, izvršitelji oporuke i strani upravitelji, ali ne i vjerovnici koji žele ovrhu nad nasljedstvom. Europsku potvrdu o nasljeđivanju mogu izdati općinski sud ili javni bilježnik kao povjerenik suda (Uredba (eu) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća). Općinski sud ili javni bilježnik koji je izdao potvrdu može po službenoj dužnosti ispraviti, izmijeniti ili opozvati, odnosno na zahtjev stranke koja dokaže pravni interes.

Europska uredba o nasljeđivanju je novijeg datuma te je kod nas uređena Zakonom o provedbi Uredbe (eu) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi europske potvrde o nasljeđivanju, a kod nas je na snazi od 17. kolovoza 2015.

Uredbom se olakšavaju i osiguravaju postupci prekograničnog nasljeđivanja, jer su oporuke s prekograničnim elementima dosta složeni. U dosadašnjem zakonodavstvu nadležni sudovi države članice, u postupku nasljeđivanja su bili oni u kojem je bilo posljednje boravište ostavitelja. Ali ovom uredbom je omogućeno da ostavitelj u oporuci bira pravo države kao mjerodavno u predmetu nasljeđivanja (Sturm, 2012). Uredba koja se primjenjuje kod nas jednaka je i za sve države članice jer su principi utvrđivanja nadležnosti i mjerodavnog prava određeni Uredbom. To bi značilo da tijelo koje se bavi nasljeđivanjem treba izvršiti ukupnu procjenu životnih okolnosti ostavitelja tijekom posljednjih godina njegova života i u trenutku smrti. Svakako treba uzeti u obzir i činjenice koliko je dugo ostavitelj boravio u određenoj državi i koliko je imao stabilnu vezu s dotičnom državom. Ova Uredba nije obvezujuća niti se ona primjenjuje u Ujedinjenom Kraljevstvu, Irskoj i Danskoj jer nisu sudjelovale u donošenju Uredbe, te se postupci u nasljeđivanju rješavaju u skladu s njihovim nacionalnim pravilima. U slučaju da je ostavitelj živio u državi koja nije bila članica, a imao je ostavinu u državi članica tada se primjenjuje odredba Uredbe čl. 10. supsidijarna nadležnost: „Ako se uobičajeno boravište umrlog u trenutku smrti ne nalazi u državi članici, sudovi države članice u kojoj se nalazi imovina ostavine svejedno imaju nadležnost odlučivati o nasljeđu u cijelosti: ako je umrli imao državljanstvo te države članice u trenutku smrti; ili, ako to nije slučaj, ako je umrli imao svoje prethodno uobičajeno

boravište u toj državi članici, pod uvjetom da u trenutku kada je postupak pokrenut pred sudom nije proteklo više od pet godina od promjene tog uobičajenog boravišta.“ Cilj Europske uredbe je olakšati sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, bez obzira da li se radi o dobrovoljnim prijenosom ili prijenosom zakonskim nasljeđivanjem.

6. ZAKLJUČAK

Ostavinski postupak predstavlja skup postupovnih (procesnih) radnji čiji je cilj utvrđivanje nasljedno pravnih posljedica nakon smrti ostavitelja. Pored pokretanja postupka po službenoj dužnosti, inicijativu za pokretanje mogu dati i nasljednici, odnosno korisnici iz naslijeđa. Ostavinskim postupkom se utvrđuju tri zadatka. Prvi bi bio ukupan sastav nasljeđivanja, drugi da se utvrdi osnova nasljeđivanja, bilo da se radi o zakonskom nasljeđivanju ili nasljeđivanju putem oporuke i treći tko su nasljednici, drugi korisnici i njihova prava koja su vezana ostavinom. U svemu ostavinski postupak se provodi po pravilima ZN – a i u okvirima ostavinskog postupka kao posebnim pravilima. Osnovno pravilo u nasljednom pravu za određivanje nadležnosti je *forum rei sitae*. Na osnovu ovog pravila mjesno nadležan sud će biti na čijem se teritoriju nalazi ostavinska masa. Ostavinski postupak se izvodi kao izvanparnični postupak koji služi za uređivanje odnosa što bi značilo da je postupak preventivan i vodi ka cilju da ne dođe do spora. Značajnu ulogu u rješavanju postupka ima javni bilježnik, koji je dobio ovlast kao povjerenik suda koji je uređen ZN – om. Djelovanjem javnog bilježnika bitno je pojednostavljen postupak u slučaju nasljedno pravnih postupaka, koji po svojoj naravi nisu klasični sudski postupci.

Nasljedno pravo se stječe na temelju zakona i oporuke. Oporuka je tradicionalno pravilo nasljeđivanja i ima jaču osnovu nasljeđivanja u odnosu na zakonsko nasljeđivanje. Zakon će biti pravna osnova nasljeđivanja ukoliko ostavitelj nije sastavio oporuku. Nasljeđivanjem na temelju zakona je određeno tko su potencijalni zakonski nasljednici, kako su raspoređeni u zakonskim redovima te kako su uređeni odnosi između potencijalnih zakonskih nasljednika unutar različitih nasljednih redova. Oporukom ostavitelj samostalno određuje krug osoba koje će ga naslijediti koji ne mora biti identičan s onim krugom nasljednika koje je odredio zakon. Sloboda oporučnog nasljeđivanja je ograničena nužnim nasljednim pravom. Na taj način ZN - om je propisano da u slučaju dvojbe o oporučiteljevoj namjeri treba u najvećoj mjeri protumačiti oporuku pridržavanjem onoga što je povoljnije za oporučnog, a ne zakonskog nasljednika.

Po okončanju ostavinskog postupka sastavlja se rješenje o nasljeđivanju koja se potom provodi u zemljišnoj knjizi. Na taj način su uvedeni svi sporazumi o nasljedstvu i diobi nasljedstva, a izreka rješenja o nasljeđivanju pohranjene su kod suda ili javnog bilježnika. U slučaju kada su postupci nasljeđivanja prekograničnog karaktera, tada se primjenjuje Uredba (eu) br. 650/2012 kojom su olakšani postupci nasljeđivanja u državama koje su sudjelovale u

izradi obvezujuće potvrde o nasljeđivanju. Pri tome se može zaključiti da važe oni principi utvrđivanja nadležnosti i mjerodavnog prava koji su uređeni Uredbom.

S obzirom da ZN sadrži najveći broj pravila nasljednog prava, pojedine odredbe koje imaju karakter nasljednog prava se mogu naći i u drugim zakonima poput Obiteljskog zakona, ZPP, Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

7. PRILOG

O-____/16
UPP-OS-____/16

ZAPISNIK od 22. rujna 2016.god.

PRISUTNI OD STRANE JAVNOBILJEŽNIČKOG UREDA:
JAVNI BILJEŽNIK: _____ kao povjerenik Općinskog suda u _____
ZAPISNIČAR: _____

PRAVNA STVAR:
Ostavina iza pok. _____

Konstatira se da su u 8,30 sati pristupili:
_____, suprug ostaviteljice, čiju sam istovjetnost utvrdio uvidom u osobnu iskaznicu broj: __, izdanu u _____,
_____, kćer ostaviteljice, čiju sam istovjetnost utvrdio uvidom u osobnu iskaznicu broj: __, izdanu u _____ i
_____, sin ostaviteljice, čiju sam istovjetnost utvrdio uvidom u osobnu iskaznicu broj: __, izdanu u _____.

S prisutnima sačinjava se
r o d o s l o v l j e

Ostaviteljica _____ (_____) _____, rođ. _____ iz _____, rođ. _____ godine, umrle _____, OIB _____, državljanka Republike Hrvatske, bila je jedanput u braku i to sa _____, rođen _____, OIB _____, sada nazočnim raspravi u kojem braku su rođena dva djeteta i to kćer _____ (_____) _____ rođ. _____ iz _____, rođena __, OIB __, sada nazočna raspravi i sin _____, rođen _____, OIB _____, sada nazočan raspravi. Izvanbračne ili posvojene djece nije imala.

Oporuku nije ostavila.

Utvrđuje se da ostavinsku imovinu ostaviteljice predstavljaju:

NEKRETNINE:

Upisane u z.k.ul. _____ k.o. _____ na kojima je bila samovlasnik.

Upisane u z.k.ul. _____ k.o. _____ na kojima je bila suvlasnik u 4/5 dijela.

POKRETNINE:

potraživanje prema HZMO-u, s osnova neisplaćene mirovine i razlike mirovine u neutvrđenom iznosu

osobni automobil marke: , tip: , model: , broj šasijske: , godina proizvodnje , registarske oznake:

točno neutvrđeni novčani iznos na tekućem računu kod PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d. Zagreb, broj:

točno neutvrđeni novčani iznos na računu kod HRVATSKE POŠTANSKE BANKE d.d. Zagreb, broj štednog računa:

točno neutvrđeni novčani iznos na računu kod SLATINSKE BANKE d.d. Slatina, broj štednog računa:

dionice _____ za koje nasljednice nemaju točan podatak te predlažu da se pribavi službeno

O-_____/16
UPP-OS-_____/16

Čista vrijednost ostavine suglasno s nasljednicima utvrđena je sa iznosom od 37.000,00 kn.

Prisutni nasljednici upozoravaju se da su u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti Rješenja o nasljeđivanju dužni prijaviti poreznoj upravi činjenicu nasljeđivanja.

Prisutni nasljednici poučeni po odredbama čl.135.ZN-a, daju sljedeću:

NASLJEDNIČKU IZJAVU

Ja, _____, odričem se svog zakonskog nasljednog dijela iza pok. _____ i ne tražim pisani otpravak Rješenja o nasljeđivanju.

Mi, _____, prihvaćamo se svatko svog zakonskog nasljednog dijela iza pok. _____ i isti ustupamo _____ i ne tražimo pisani otpravak Rješenja o nasljeđivanju.

Mi, _____, prihvaćamo se svako svog zakonskog nasljednog dijela iza pok. _____.

Ja, _____, prihvaćam se svog zakonskog nasljednog dijela i ustupljenog mi dijela nasljedstva, odnosno prihvaćam se nasljedstva u cijelosti iza pok. _____.

Javni bilježnik donosi sljedeće

R J E Š E N J E

Nasljednicima pok. _____ proglašavaju se ____.

Prisutni nasljednici poučeni o pravu prigovora na prednje rješenje izjavljuju da se odriču prava na prigovor.

Odluka će se donijeti pismeno.

Dovršeno u 8,50 sati.

JAVNI BILJEŽNIK

NASLJEDNICI:

ZAPISNIČAR

Javnobilježnička nagrada utvrđena i naplaćena po čl.7. Pravilnika o visini nagrade i naknade troškova nagrada u iznosu od _____ kn s _____ kn PDV. Iznos naknade za uvid u HUO od 20,00 kn naplaćen.

JAVNI BILJEŽNIK
MLADEN ČOP

8. POPIS KRATICA

NN	Narodne novine
RH	Republika Hrvatska
ZJB	Zakon o javnom bilježništvu
ZN	Zakon o nasljeđivanju
ZPP	Zakon o parničnom postupku
ZVP	Zakon o vanparničnom postupku

9. LITERATURA

Knjige:

1. Crnić J., Dika M., Hrvatin B., Jelčić O., Josipović T., Koharić Z., Ruždjak (2003): *Novo nasljednopravno uređenje*, Narodne novine d.d., Zagreb
2. Crnić J., Končić A. – M., (2003), *Zakon o nasljeđivanju*, Organizator, Zagreb
3. Gabler – Čižmek M., (2003), *Priručnik za praktičnu primjenu ostavinskog postupka*, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, 2003.
4. Klarić P., Vedriš M., (2009): *Građansko pravo*, XII. neizmjenjeno izdanje, Narodne novine d.d., Zagreb, str. 701 – 778

Pravni izvori:

5. Ustav RH (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 12/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
6. Ovršni zakon (NN 112/12, 25/13, 3/14, 55/16)
7. Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15)
8. Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14)
9. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (NN 53/91, 88/01, čl. 71, 72., 73.)
10. Zakon o provedbi Uredbe (eu) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 4. Srpnja 2012. O nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi europske potvrde o nasljeđivanju (NN 152/14)
11. Uredba (eu) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća, URL: www.eur-lex.europa.eu

Internet izvori:

12. Europski portal e – pravosuđa, European justice, *Nasljeđivanje*, URL: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hr.do (2016-09-25)
13. Središnji državni portal, (2015) Moja uprava, *Ostavinski postupak*, (2016-08-20) URL: <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/smrt-i-nasljedjivanje/ostavinski-postupak/172>
14. Turković M., (2015) Dnevni IUS – INFO, U središtu, *Naknadno pronađena imovina*, URL: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=22202> (2016-09-01)

15. Marasović N., dipl. iur., (2014) , Dnevni IUS – INFO, U središtu, *Ostavinski postupak*,
URL: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=18324> (2016-08-20)
16. Hrvatska enciklopedija, (2009) *Izvanparnični postupak*,
URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28378> (2016-09-06)

Znanstveni članci:

17. Maganić A. mr. sc. *Nužnost reforme Hrvatskog izvanparničnog sustava*, 10 Hrcak, Portal znanstvenih časopisa, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 27, No. 1. ožujak 2006., URL: www.hrcak.srce.hr/8215 (20.08.2016)
18. Sturm G., profesor emeritus, *Europska potvrda o nasljeđivanju*, Sveučilište u Lausanni, 10 Hrcak, Portal znanstvenih časopisa, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 62, No. 1-2. svibanj 2012., URL: hrcak.srce.hr/93102 (2016-09-25)

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Vanja Vidović**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod naslovom **Ostavinski postupak kao izvanparnični postupak** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 15. studeni 2016.

Vanja Vidović